

Ο ΜΑΕΣΤΡΟΣ

(Συνέχεια)

Ὁ Λιναρᾶς μόλις ἐπάτησε εἰς τὸ ἀτμόπλοιον, ἐκλείσθηκε μὲ παιδικὸ πείσμα εἰς τὸ καμαράκι του διὰ νὰ μὴ τὸν πλησιάσῃ κανένας καὶ διὰ νὰ μὴ βλέπῃ τίποτε, ὅταν τὸ πλοῖο θάπομακρύνεται ἀπὸ τὴν ἀγαπημένην του Κέρκυραν... Ἀπὸ τὴν Κέρκυραν του! Ἄ! ἂν ὁ Λιναρᾶς ἐμισθοῦσε τώρα τοὺς Κορφιᾶτες, τοὺς Κορφοὺς του ὅμως πάντα καὶ διὰ πάντα ἐλάτρευε παθητικώτατα, καί, ἂν ἐκλείσθηκε τόσον ἀπότομα εἰς τὸ καμαράκι τοῦ πλοίου, ἐκλείσθηκε κυρίως διὰ νὰ μὴν ἀντικρῶσθαι, φεύγων, τὰ κατάρυτα περιγιάλια τῆς πατρίδας του, τὰ κοιμητότατα βουνάκια τῆς καὶ τοὺς ἀνθόσπαρτους καὶ δενδροστολισμένους κάμπους τοῦ χαριτωμένου, τοῦ μαγικοῦ νησιοῦ. Μόλις ὅμως ἐμαζεύθηκε εἰς μίαν ἄκρην βουβὸς καὶ ἀκίνητος, μὲ σκυμμένο κεφάλι καὶ στανρωμένα τὰ χέρια, ἤρχισε, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ ὁ ἄμοιρος, νὰ θαρρῇ ὅτι ὑπὸ τοὺς πόδας του ἐπρόβαλλε ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ πόντου κ' ἐξαπλώνετο εἰς τὸ κύτος τοῦ πλοίου ἡ μυρωμένη πατρίδα του μὲ τὰ παράμιλλα φυσικὰ τῆς κοιμητοτεχνήματα: μὲ τὸ πυργωτὸ φρούριό τῆς τὸ αἰώνια σφικταγκαλιασμένο ἀπὸ τὴν κορυφὴν ἕως τὰ προπόδια του ἀπὸ κατάχλωρους κισσοὺς καὶ βαθυπράσινα χαμόδενδρα καὶ γελαστὰ ἀγριολούλунда, καὶ μὲ τὴν πεντάμορφη Σπιανάδα τῆς τὴν στεφανωμένην μὲ διπλοὺς γύρους ἀπὸ γιγάντια πλατάνια καὶ μὲ μυροβόλα περιβολάκια—τὰ περίφημα *μποσκέττα* τῆς Κερκύρας—ἀποκάτω ἀπὸ τὰ ὁποῖα ξαπλώνεται γαλανώτατη ἡ θάλασσα τοῦ Ἰονίου, καὶ θαρρεῖς πὼς ὅλη ἡ μαγικὴ Σπιανάδα ξεφυτρώνει κατὰ χλωρὴ ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ πόντου καὶ μὲ τὰ λυμυρὰ νερά του τρέφονται τὰ γλυκύτατα ἀνθη τῆς καὶ τὰ καταπράσινα δένδρα τῆς... Κ' ἔπειτα ἀπὸ τὴν Σπιανάδα του ἔβλεπε ὁ ὑπνωτισμένος μαέστρος τὸ πανόραμα τῆς Γαρίτσας, τοῦ θαυμαστοῦ προαστείου τῆς Κερκύρας, μὲ τὴν μεγάλην λεωφόρον του τὴν καταστολισμένην εἰς ἀπόστασιν μιᾶς καὶ πλέον ὥρας ἀπὸ χιλιῶν εἰδῶν ἡμερὰ καὶ ἄγρια δένδρα, ἀπὸ καταπράσινα καὶ ζωγραφικώτατα βουνάκια ἐδῶ,

ἀπὸ χαριτωμένα καὶ χλοερώτατα περιγιάλια ἐκεῖ, καὶ παντοῦ, δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἀπὸ ἀμέτρητους κρεμαστοὺς κήπους, ἀπὸ τὰ βάθη τῶν ὁποίων σκορπίζονται εἰς τὸν εὐτυχῇ διαβάτην εὐωδιὲς γλυκύτατες ἀπὸ τριαντάφυλλα καὶ κρῖνα καὶ μενεξέδες, ἀπὸ πορτοκαλιὲς καὶ γαζίες καὶ κιτριὲς σὰν θυμίαμα τερπνότερο τῆς σμύρνας καὶ τῆς ἀλόης, θυμίαμα ζωῆς καὶ χαρᾶς φύσεως ξεχειλισμένης πρὶν ἀπὸ αἰώνια κάλλη καὶ ἁρμονίαν, ἀπὸ μαγικὴν ἡμερότητα καὶ καλωσύνην... Κ' ἐπερπατοῦσε ἔτσι ὁ μαέστρος εἰς τὴν Γαρίτσαν του, καὶ ἀνοίγαν ἀχόρταστα τὰ ρουθούνια του, κ' ἐχόρταινε ἀπὸ μυρωδιὲς ἡ καρδιά του, κ' ἐτραγουδοῦσε ἀμέριμνα, κ' ἐφθάνε σιγὰ-σιγὰ εἰς τὸ Κανόνι του, τὸ τέρμα τῆς Γαρίτσας, μίαν ὑψηλὴν τοποθεσίαν, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἐξήλυναν νὰ περιδιαβάσουν καὶ τοῦ παραδείσου ἀκόμη ἄνθρωποι· εἰς τὸ Κανόνι του μὲ τοὺς χλοερούς καὶ λουλουδόσπαρτους λοφίσκους του καὶ τοὺς αὐτοφύτους λειμῶνάς του καὶ τὰ χαριτωμένα περιβόλια του καὶ μὲ τὰ κοπαδάκια του ποὺ βόσκουν ἀμέριμνα ἐδῶ κ' ἐκεῖ, κάτω-κάτω, εἰς πέρα καὶ πέρα χορταρισμένας πεδιάδας, καὶ βελάζουν, μεθυσμένα καὶ αὐτὰ ἀπὸ τὰς εὐμορφίαις τοῦ τόπου, καὶ σημαίνουν μαζί ἁρμονικὰ τὰ κουνουνάκια των, ἐν ᾧ ξεριζώνουν ἀπότομα τὸ χλωρὸ τριφύλλι παίζοντα ἀδιάκοπα καὶ τὴν οὐρὰν των· εἰς τὸ ἀγαπημένο του Κανόνι μὲ τὴν μικρούτσικην, μὲ τὴν μιᾶς φούκτας ἑκτασιν λίμνην του, τὴν λίμνην τοῦ Χαλιχοπούλου ποὺ ξαπλώνεται ἀποκάτω του σὰν νεκρὴ ἀλλὰ δολφώντανη καὶ βαθυπράσινη ἀπὸ τὰς ἀντανάκλασεις τῶν κρεμασμένων κατ' ἐπάνω τῆς χωρίων καὶ ἀπὸ τὰς τερπνὰς φλυαρίας μυριάδων φτερωμένων ψαλτῶν ποὺ περιτριγυρίζουν τὰς ὄχθας τῆς... Καὶ παρακάτω ἀπὸ τὴν μαγικὴν λίμνην ἔβλεπε ὁ ἐξοριζόμενος μαέστρος τὸ Ποντικονήσι του, τὸ νησάκι τῶν Μακάρων, νὰ προβάλλῃ ἐμπρὸς του σὰν χαριτωμένη γλάστρα φουντωμένου βασιλικοῦ, μὲ τὰ κυπαρισσάκια καὶ τὸ ἐκκλησάκι του, καὶ ἤκουε τοὺς ἁρμονικοὺς ἤχους τοῦ ση-

μάντρου του, πού τὸ ἤκουε τόσες φορὲς τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα, ὅταν ἐπῆγαινε τὸ ἀπόγευμα μὲ τὴν μουσικὴν του νὰ συνοδεύσῃ τὴν Ἀνάστασιν, νὰ τοῦ συνοδεύῃ καὶ αὐτὸ χαρμόσυνα τὰ ἐμβατήριά του ὡς ἓ μίᾱ ἀδιάκριτη, ἀλλὰ εὐχάριστη παρατονία εἰς τὰς μελωδικὰς δοξολογίας τῆς μουσικῆς του πρὸς τὸν ἀνεγερθέντα ἐκ τοῦ τάφου Σωτῆρα..... Καὶ ὅσον ἐξεδιπλώνοντο μὲ χιλιόμορφην ποικιλίαν καὶ κινηματογραφικὴν ἀκριβείαν αἱ μαγικαὶ τοποθεσίαι τῆς πατρίδας του εἰς τὸ πλάσιον τῆς ψυχῆς τοῦ παραδομένου εἰς τὴν γλυκυτάτην αὐταπάτην του μαέστρου, τόσον ἡ αὐταπάτη τοῦ ἐφαίνετο ἀλήθεια καὶ τόσον, ἀφαιρούμενος, ἐπεριδιάβαζε εἰς τὰ φλύαρα ἀχρογιάλια τοῦ ἀγαπημένου του νησιοῦ, κ' ἐπλανάτο εἰς τοὺς λουλουδιασμένους κάμπους του καὶ ἀπελάμβανε τοὺς αἰθερίους χρωματισμοὺς τῶν ἁρμονικῶν ἐξοχῶν του κ' ἐρροφοῦσε τὸν κρυσταλλένιον ἀέρα τῶν βουνῶν του μυρωμένον μὲ τὰς ἀγνὲς εὐωδιὰς τῶν ρόδων καὶ τῶν μενεξέδων του.... Καὶ ὅσον ἦτον ὅλος αὐτιά καὶ μάτια εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς αὐταπάτης του, τόσον ἦτο κουφάλαλος καὶ τυφλὸς διὰ τὰ πέραξ του συμβαίνοντα, κ' ἐν ᾧ τὸ πλοῖον πρὸ πολλοῦ εἶχε ξεκινήσει καὶ ἀρμένιζε τώρα μακρὰν τῆς πατρίδας του, ὁ μαέστρος ἔξακολουθοῦσε ἀκόμη νὰ περιδιαβάσῃ εὐτυχῆς εἰς τὰς ἐξοχὰς τοῦ εὐλογημένου νησιοῦ καὶ νὰ εὐρίσκεται ἀπὸ τὸ Κανόνι του εἰς τὸ αἰθέριο Γαστοῦρι κ' ἔπειτα εἰς τὴν ἀσύγκριτην εἰς εὐμορφίᾳ Παλιοκαστρίτσαν καὶ εἰς τὴν παναρμόνιον τοποθεσίαν τοῦ Πέλεκα, καὶ ἀκολούθως ἐνθουσιασμένος ἐξαναγύριζε εἰς τὴν Σπιανάδα του κ' ἐπῆγαινε χαλόκαρδος εἰς τὸν στρατῶνα μέσα νὰ γυμνάσῃ πιά τὴν στρατιωτικὴν του μουσικὴν, «τὸ εἶναί του, τὴ ζωὴ του, τὴ χαρά του, τὴν εὐτυχίαν του, τὸ ὄνορά του...» Καὶ διὰ μᾶς τώρα εἰς τὴν εἰκόνα τῆς στρατιωτικῆς του μουσικῆς ὡς ἀτίθασσο ἄλλογο πού πρωτοβλέπει θάλασσαν ἀνατινάχθηκε, ἀφηνίασε καὶ, ἐννοήσας πλέον εἰς ποίαν μαύρην πραγματικότητα εὐρίσκεται, κλεισμένος εἰς ἓνα στενὸ καὶ σκοτεινὸ δωματίκι τοῦ ἀρμενίζοντος πλοίου, ἔκαμε πρῶτα νὰ τρέξῃ, νὰ πηδήσῃ, νὰ πετάξῃ εἰς τὸ κατάστροφον, ἔκαμε νὰ φωνάξῃ, νὰ βουχηθῇ ὡς λέαινα πού τὴν ἀπάγουν αἰχμαλώτην μακρὰν ἀπὸ τὸ παιδί της, ἀλλὰ κατέπεσε

λιπόθυμος ἀπὸ συγκίνησιν καὶ ἀπελπισίαν....

* *

Ὁ Λιναρᾶς εἰς τὸ Λαύριον εἶχε κάμῃ τὴν τύχην του ἢ, ἀκριβέστερα, εἶχε κάμῃ τὴν τύχην τῆς οἰκογενείας του. Οἱ Λαυριῶται, εὐκατάστατοι γενικῶς, ἐπλήρωναν γενναῖα τὸν μαέστρον καὶ τὸν εἶχαν ἀφήσει ἀπόλυτον κύριον νὰ κάνῃ ὅ,τι θέλει εἰς τὴν μουσικὴν των. Μόλις λοιπὸν εἶχε πατήσῃ τὸ πόδι του εἰς τὸ Λαύριον, καὶ ἡ εὐλογία τοῦ θεοῦ ἔπεσε εἰς τὸ σπίτι του. Πρὸ τοῦ μάλιστα νὰ περάσῃ χρόνος εἶχε στεφανώσῃ τὸ πρῶτό του κορίτσι μὲ ἓνα ἀρχιεργάτην τῶν μεταλλείων καὶ εἶχαν διορισθῇ ὑπάλληλοι τὰ δύο του παιδιὰ μὲ καλὸν μισθὸν εἰς τὰ γραφεῖα τῆς ἐταιρείας τοῦ Λαυρίου. Ἡμέραι λοιπὸν χαρᾶς καὶ εὐτυχίας ἀνέτελλαν διὰ τὸν φιλότιμον μαέστρον καὶ ὁ οὐρανὸς τοῦ μέλλοντος ἐπρομηνύετο αἰθριὸς διὰ τὰ γεράματά του. Ἐκτὸς τούτου ἡ μουσικὴ του ἐδιασκέδαζε τὸν κόσμον κατὰ Κυριακὴν μόνον, καὶ οὔτε μὲ λιτανείας Ἀγίων εἶχε νὰ κάμῃ, οὔτε μὲ κοινὸν ἀπαιτητικὸν ὅπως τῶν Κερκυραίων, οὔτε κρίσεις καὶ ἐπικρίσεις εἶχε νὰκούῃ διὰ τὰ μουσικὰ τεμάχια πού ἐδιάλεγε. Ὅλοι οἱ Λαυριῶται ἦσαν εὐχαριστημένοι μὲ ὅ,τι τοὺς ἔπαιξε, καὶ τὸν ἐχειροκροτοῦσαν πάντοτε εἴτε Ριγολέττο καὶ Λόεγκριν τοὺς ἔπαιξε, εἴτε τσάμικα καὶ Κογχοραγάδες, καὶ εἴτε εἰς τὴν ἐντέλειαν τὰ κατάφερεν ἡ μουσικὴ του εἴτε παρατονία ἰκούοντο, οἱ ἀχροαταὶ του ἔδειχναν ἐξ ἴσου θαυμασμόν διὰ τὸν τυχερὸν μαέστρον. Ὡστε εἶχε ὅλους τοὺς λόγους τοῦ κόσμου νὰ ἦναι κατενθουσιασμένος μὲ τὴν νέαν του θέσιν. Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι ὅτι ὁ Λιναρᾶς τοῦ Λαυρίου οὔτε σκιὰ δὲν ἦτο τοῦ Κερκυραίου Λιναρᾶ. Αὐτὸς ὁ εὐθυμος, ὁ αἰωνίως ἀμέριμνος, ὁ σπύταλος, ὁ κοινωνικώτατος μαέστρος, τώρα ἦτο διαρκῶς μελαγχολικός, περισκεπτος, φιλόργυρος, μισάνθρωπος. Ὅπου καὶ ἂν τὸν ἐπροσκαλοῦσαν, ποτὲ δὲν ἐπῆγαινε ἐὰν δὲν εἶχε συμφέρον, καὶ τόσον καιρὸν εἰς τὸ Λαύριον δὲν ἐγνώριζε καλὰ-καλὰ παρὰ τὸ σπίτι του, τοὺς μουσικοὺς του καὶ τὴν πλατεῖαν ὅπου ἔπαιζαν κατὰ Κυριακὴν. Δύο βήματα εὐρίσκετο πλησίον τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ποτὲ δὲν τοῦ ἤλθε ὄρεξις νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Ἀκρόπολιν. Ἐμπρὸς εἰς τὴν μύτην του εὐρίσκοντο τὰ μεταλ-

λεῖα τοῦ Λαυρίου, καὶ ποτὲ δὲν τοῦ ἤρχετο ἢ περιέργεια νὰ κατεβῇ εἰς τὰ βάθη των καὶ ἐπισκεφθῇ τὰ πελώρια καμίνια των. Καὶ ὅσον ἐπερνοῦσε ὁ καιρὸς, τόσον ὁ Λιναρᾶς ἐγίνετο μελαγχολικώτερος καὶ μισανθρωπότερος, καὶ, τὸ περιεργότερό, τόσον ἐβαρύνετο τὴν μουσικὴν καὶ τόσον, ὥστε κατήντησε νὰ μὴ παίζῃ πλέον παρὰ Ἑλληνικοὺς χορούς, τοὺς ὁποίους διηύθυνε πάντα μὲ χεῖρι σχεδὸν παράλυτο καὶ μὲ βαρυνθυμίαν ἀκαταγώνιστην. Ὅταν ὠμιλοῦσε, ὅταν ἐπερπατοῦσε, ὅταν ἐπρογύμναζε τὴν μουσικὴν του, ἀκόμη καὶ ὅταν τὴν διηύθυνε, τὰ μάτια του μισόκλειστα καὶ νοχελῇ ἐμαρτυροῦσαν ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ ἦτον ἀφωσιωμένη κάπου ἄλλου, κ' ἐτυραννεῖτο αἰχμάλωτη ἀπὸ κρυφούς πόθους παλαιούσα ἀδιάκοπα εἰς ἓνα πέλαγος μελαγχολίας ἀνήμερο, πέλαγος πὺν ἐφρούσκωνε ἀγριώτερο ἡμέραν μὲ τὴν ἡμέραν κ' ἐπαράδερνε μέσα εἰς τὰ πληγωμένα του στήθη καὶ τοῦ ἐπύκραινε βαθύτατα τὴν εὐαίσθητην, τὴν καλλιτεχνικὴν του καρδιά.... Τοῦ κάκου οἱ γνώριμοί του, οἱ συγγενεῖς του, ἡ γυναῖκά του ἐμηχανεύοντο τὰ πάντα διὰ νὰ τὸν διασκεδάζουσιν· τοῦ κάκου τὸν ἐπεριποιούντο φιλοστοργότατα καὶ τοῦ ἐκολάκευαν τὰς μουσικὰς ἀδυναμίας καὶ τοῦ ἐσυγχωροῦσαν κάθε ἰδιοτροπίαν. Τὸ σαράκι τῆς μελαγχολίας ἔσκαφτε ἀσφαλῶς τὸν λάκκον τῆς καρδιάς του καὶ κανένα μαγικὸ βοτάνι δὲν ἴσχυε νὰ στάξῃ τὸ ροδόσταμο τῆς ὑγείας εἰς τὰ πληγωμένα φυλλοκάρδια τοῦ φιλοτίμου μαέστρου. Πόσες φορὲς ἔσταματοῦσε εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου ἀπότομα κ' ἐκάρφωνε τὰ μάτια κάτω καὶ τὰ ἀνοίγε διὰ πλατα ὥς νὰ ἔβλεπε ἀδιάκοπα νὰ ξεδιπλώνεται ὑπὸ τοὺς πόδας του κάποια μαγικὴ πολιτεία πὺν τοῦ ἐτραβοῦσε ἀκαταγώνιστην τὴν προσοχὴν καὶ τοῦ ἔφερε τὴν ψυχὴν κάπου ἄλλου, μακρὰ, πολὺ μακρὰ ἀπὸ τὸν τόπον ὅπου εὐρίσκετο, καὶ τοῦ ἐγέμιζε καὶ τοῦ ἐπλημμύριζε διὰ μιᾶς τὰ καταπικραμένα στήθη ἀπὸ χαρὰν πὺν ἐξεχειλίζε ἀκράτητη εἰς τὰ μαραμένα του χεῖλη, καὶ τοῦ τὰ ἐζωντάνευε κ' ἐξάνοιγε ροδόχρωμη εἰς τὸ σκυθρωπὸ του πρόσωπο καὶ τοῦ τὸ ἐφαίδρυνε καὶ τοῦ τὸ ἐλάμπρυνε μὲ ἀστράπας πὺν ἐξεπετοῦσαν ὑγρὰ τώρα τὰ φωτοβόλα του μάτια! Τότε ἀφαιρούμενος καὶ ὁλοκληρίαν ἐμονολογοῦσε ὁ μαέστρος καὶ φράσεις καὶ

ἐπιφωνήματα καὶ θαύμαστικά, καὶ πότε ἔκανε ὅτι ἀκούει προσεκτικὰ κάποιους νὰ τοῦ ὀμιλοῦν κ' ἐκινεῖσε εὐχάριστα τὸ κεφάλι καὶ τὰ χεῖρια, καὶ πότε ἔσκαζε στὰ γέλοια ὥς νὰ τοῦ διηγοῦντο ἀστεῖα πράγματα, καὶ ἀνταπαντοῦσε ἀστειότερα ἀκόμη, κ' ἐσοβαρεύετο διὰ μιᾶς ἔπειτα εἰσερχόμενος εἰς σπουδαῖας μουσικὰς συζητήσεις, καὶ ἀγρίευσ ἀκολούθως φανταζόμενος ὅτι κάποια ἐπίσημη λιτανεὶα γίνεται καὶ ἡ μουσικὴ του τὴν συνοδεύει ἔχουσα αὐτὸν ἐπὶ κεφαλῆς, καὶ λαχτάρα καὶ ἀνατριχίλα τοῦ διαπερνοῦσε τὴν ψυχὴν τώρα μήπως ἀκονισθῇ καὶ ἡ παραμικρότερη παρατονία καὶ παίξι ἄλλη μουσικὴ καλύτερα τῆς ἰδικῆς του, τῆς στρατιωτικῆς.... Καὶ εἰς τὴν τελευταίαν αὐτὴν ἀνάμνησιν ὁ ἀφηρημένος μαέστρος, ὥς νὰ τοῦ ἐσκέπαζαν διὰ μιᾶς τὴν ψυχὴν σωροὶ ἀπὸ μαύρας εἰκόνας περασμένων ἡμερῶν, ἤρχιζε νάνασαινη καὶ νὰ συνέρχεται ἀθέλητα ἀπὸ τὴν φαρμακερὴν γλύκαν τῶν ὄνειροπολημάτων του, καί, ξαφνιζόμενος τέλος, ἀνεστέναζε βαθύτατα, καί, μελαγχολικώτερος παρὰ ποτὲ καὶ μὲ πικρόγελο σπαρτακτικῆς ὀδύνης, ἐξακολουθοῦσε πάλαι τὸν ἔρημον δρόμον του συρόμενος μᾶλλον παρὰ βαδίζων, τρέχων ὁμως ἀσφαλῶς εἰς συνάντησιν τοῦ σωτήρος θανάτου....

Ἡ οἰκογένεια τοῦ Λιναρᾶ καὶ οἱ ὀλίγοι γνώριμοί του εἵξευραν πολὺ καλὰ ἀπὸ τὶ πάσχει ὁ μαέστρος, ἀλλὰ κανένας δὲν ἐτολμοῦσε νὰ τοῦ φανερώσῃ τὴν ἀληθινὴν του ἀσθένειαν. Μίαν φορὰν καὶ μόνην τοῦ τὴν ἐφανέρωσε, τυχαίως διήθεν, ὁ ἱατρὸς τῆς οἰκογενείας του, ἀλλὰ ὁ μαέστρος ὅταν τὴν ἤκουσε, εἶχε γίνῃ ἔξω φρενῶν καὶ τὸν ἔδιωξε πολὺ ἄσχημα. Ὁ ἱατρὸς τοῦ εἶπε:

— Μαέστρε, δὲν σὲ σηκώνει τὸ κλίμα στὸ Λαῦριο· νὰ ξαναπᾶς στὴν πατρίδα σου τὴν Κέρκυρα....

— Ποιὰ Κέρκυρα, μωρὲ ντοτόρε; τοῦ ἐφώναξε ἄγριος ὁ Λιναρᾶς. Ἐγὼ δὲν γνωρίζω καμμία Κέρκυρα! Δὲν ἔχω πατρίδα! Ἐδῶ θὰ ζήσω! Ἐκεῖ, θὰ πέθαινα ἐδῶ καὶ χρόνια τώρα! Ἄφρησέ με ἤσυχο καὶ φεῦγ' ἀπὸ δῶ!... Κέρκυρα! χά! χά! χά! Κέρκυρα! ἀκοῦς Κέρκυρα! Ποιὰ Κέρκυρα, μωρέ; Φεῦγ' ἀπὸ δῶ! Φεῦγα!...

«Ποιὰ Κέρκυρα»! Ἄ! πόσον ἐξαίρετα καὶ μὲ πόσῃν ὑπεράνθρωπην ὑποκρισίαν ἔδειχνε εἰς

ὅλον τὸν κόσμον ὅτι ἐλησμόνησε πιά καὶ τὸ νομα τοῦ τόπου ἐκείνου, πὺν δὲν παρήρχετο στιγμή χωρὶς νὰ τὸν βλέπῃ πάντα ἐμπρὸς τοῦ τὴν ἡμέραν, πὺν δὲν ἐκοιμᾶτο χωρὶς νὰ τὸν ὄνειρεύεται δύο καὶ τρεῖς¹ φορές κάθε βράδυ! "Αχ! αὐτὸ τὸ νησί! Πόσο τὸ ἐμισοῦσε μὲ τὸ στόμα καὶ πόσο τὸ ἐλάτρευε μὲ τὴν καρδιά! Καὶ πόσον, ὅσον ἐμαραίνετο ἡ ζωὴ του, ἐνέαζε ὁ πόθος του διὰ τὴν ἀγαπημένην του πατρίδα! Πόσαι φλόγες λατρείας δὲν¹ τοῦ ἐκατάκαιαν τὰ εὐαίσθητα στήθη καὶ δὲν ἐξεθύναιναν εἰς θαλερὰ δάκρυα εἰς τὴν ἀνάμνησιν τοῦ χαριτωμένου νησιοῦ! «Ποῦ εἶναι οἱ θρίαμβοι τῆς μουσικῆς του; Ποῦ εἶναι οἱ φίλοι του καὶ οἱ εὐθύμοι συμπόται του; Ποῦ εἶναι αἱ χιλιάδες ἀπὸ τοὺς θαυμαστάς του, πὺν ἤκουαν τὴν μουσικὴν του ἄλλοι, καὶ τὸν ἐχειροκροτοῦσαν καὶ τὸν ἐφιλοῦσαν καὶ τὸν ἀπεθέωναν; Τόσο γλήγωρα τὸν ἐξέχασαν, τὸν ἐμίσησαν, τὸν ἐπεριφρόνησαν; "Αχ! ἄχ! ποτὲ δὲν τὸ ἤλπιζε οἱ Κορφιᾶτές του νὰ μὴ δίνουν πεντάρα πιά γιὰ τὸ μαέστρο των, γιὰ τὴν μουσικὴν του, γιὰ τὸ εἶναι του, τὴν χαρὰ του, τὴν εὐτυχία του, γιὰ τὸ ὄνομα του! "Αχ! ἀχάριστοι! ἄχ! ἀχάριστοι!...»

«"Αχάριστοι οἱ Κορφιᾶτες γιὰ τὸ μαέστρο των!»! Πόσο καὶ πάλιν ὁ Λιναρᾶς δὲν ἐγνώριζε τοὺς ἀληθινούς του φίλους! Καὶ πόσον ἄσχημα ἐσκέπτετο ὅτι τὸν ἐλησμόνησαν!

Πράγματι* οἱ Κερκυραῖοι ἀπὸ τὴν στιγμήν τῆς ἀναχωρήσεώς του ποτὲ δὲν ἐξέχασαν τὸν ἔσοχον μαέστρον, καὶ ὅλοι ὅσον ἐπερνοῦσε ὁ καιρὸς τόσο τὸν ἐσυλλογίζοντο, τὸν ἐποθοῦσαν, τὸν ὄνειρεύοντο, καὶ ἡσθάνοντο ἀκατανίκητην τὴν ἀνάγκην νὰ τὸν ἔχουν πάλαι σιμά των, νὰ τὸν ξανὰ βλέπουν νὰ διευθύνῃ τὴν μουσικὴν του καὶ νὰ τοὺς παῖξῃ τὰ ἔξοχα ἐκεῖνα ἐμβατήρια εἰς τὰς λιτανείας τοῦ Ἀγίου των καὶ τὰ θαυμάσια ποιποῦρί του εἰς τὴν μαγικὴν Σπιανάδα τὸ καλοκαίρι τὸ βράδυ.... «Κοντεύουν δύο χρόνια τώρα, πὺν τὸν ἔχασαν ἀπὸ τὴν Κέρκυρά των, καὶ ὅλο τοὺς φαίνεται πὺς κατὶ πολῦτιμο πρᾶμα τοὺς λείπει. Πὺς τὸ θέλεις, ἀδελφέ! Αὐτοὶ προτιμοῦν νὰ φᾶνε ξερὸ ψωμί σὲ τρεῖς μέρες μιά φορά, φτάνει νὰ κοῦνε καλὴ μουσικὴ κάθε μέρα· αὐτὴ τοὺς τρέφει, τοὺς παχαίνει, τοὺς ἱκανοποιεῖ ὅλες τὰς ἀνάγκες καὶ ὅλα τὰ γούστα! Μήπως τὸ θέλουνε καὶ αὐτοὶ, μωρὲ μάτια μου; Τὸ ἔχει ὁ τόπος των ὁ εὖλο-

γημένος νὰ ζοῦν καὶ νὰ πεθαίνουν γιὰ μουσικὴ καὶ τίποτε ἄλλο! Βγαίνεις νὰ δουλέψῃς, ἀδελφέ, στὴν Κέρκυρά μας, καὶ ἡ γλύκα τοῦ ἀγέρα καὶ ἡ ἡμεροσύνη ἀπὸ τὸ κλίμα καὶ ἡ μαγεία ἀπὸ πρασινάδες, ἀπὸ λούλουδα, ἀπὸ δέντρα, πὺν ξαπλώνεται γύρω σου σὲ κάθε βῆμα, σὲ κάνει νὰ σιχαίνεσαι τὴν βαρεῖα δουλειὰ καὶ νὰ γαπᾶς τὸ *dolce farniente* καὶ τὴν μουσικὴν σου. "Αχ! ψυχὴ μου μουσικὴ! "Ενα ξερὸ ψωμί καὶ μία καλὴ ὄπερα κάθε μέρα, καὶ ὅρσε ᾽ς ὅλο τὸν κόσμο γιὰ τὰς ἄλλες φιλοδοξίες του! "Εβγαλε καὶ ἡ Κέρκυρά μας μεγάλους ἀνθρώπους· μάλιστα· ἔβγαλε τὸ Μουστοξίδη, τὸν Καποδίστρια, τὸ σιὸρ Τζωρτζή μας· μὰ ρώτησε τὸν ἀληθινὸ Κορφιᾶτη ποῖος εἶναι ὁ μεγαλύτερός του πατριώτης, καὶ θὰ σοῦ πῇ τὸ Μαντζάρο· αὐτὸς κλειοῦσε μέσα του ὅλα τὰ ἰδανικά τοῦ Κορφιᾶτη, καὶ αὐτὸς γίνεκε ἀφορμὴ νὰ φανοῦν κατόπι του καὶ τόσοι ἄλλοι μαέστροι Κορφιᾶτες πὺν θυσιάσανε, οἱ περισσότεροι, ὅλη τὴν ζωὴ των γιὰ νὰ διασκεδάζουνε τοὺς συμπατριώτες των, ὁ Ξύντας, ὁ Ἀλμπάνας, ὁ Σαμάρας, ὁ Ροδοθεᾶτος καὶ ὁ Λιναρᾶς μας! "Αχ! ὁ καὶνός ὁ μαέστρος μας! Σὰν βρωμόσκυλλο τὸν διώξαμε οἱ ἀχάριστοι! Εἴκοσι, τριάντα χρόνια μὴς ἔτρεφε χάρισμα μὲ τὰς γλυκύτερες ἁρμονίες τῆς μουσικῆς του· εἴκοσι, τριάντα χρόνια σκόρπιζε χαρὰ καὶ ἀγαλλίασι ᾽ς ἐμᾶς, στὰ πεθαμμένα μας καὶ στὰ παιδιὰ μας μὲ τὰς οὐρανικές μελωδίες του, καὶ στὸ ὕστερο γιὰ τὸ εὐχαριστῶ τὸν ἀφήσαμε στοὺς πέντε δρόμους καὶ τὸν ἐξωρίσαμε στὴν ἐξορία τοῦ Ἀδάμ γιὰ τὸ χατίρι τοῦ σιὸρ Τζωρτζή! Φέραμε στὴ θέσι του τὸ σιὸρ Σπινέλλι ἀπὸ τὸ Μιλᾶνο· καλὸς μουσικός, εἶν' ἀλήθεια· ἀλλὰ πὺν νὰ φτάσῃ τὸ Λιναρᾶ μας! Οὔτε στὸ νύχι δὲν τοῦ βγαίνει! "Αχ! τί κρῖμα τέτοιο μαέστρο νὰ διώξουμε! Ἀνάθεμα τὴν πολιτικὴ! ἀνάθεμά την!... "Αχ! καὶ νὰ μπορούσαμε νὰ τὸν ξαναφέρναμε!...»

Καὶ πράγματι ἀφ' ὅτου ἄλλος μαέστρος εἶχε ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τῆς Μαντζάρου, ἡ μουσικὴ αὐτὴ ἤρχισε νὰ παραλύῃ. Πολλοὶ μουσικοί, θαυμασταὶ τοῦ Λιναρᾶ, δυσανεστῆντες διὰ τὴν ἀναχώρησίν του, εἶχαν παραιτηθῇ καὶ ἐγγραφῇ εἰς τὴν Φιλαρμονικὴν, ἡ ὁποία τότε κατηρτίσθη ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις τελεία. Ἐκτὸς τούτου πολλὰ μέλη τῆς Μαντζάρου ἐπίσης δὲν

κατόρθωναν νὰ ξεχάσουν τὸν ἀγαπητὸν Λιναρᾶ, καί, ἔχοντας νὰ κάμουν τώρα μὲ πολὺ κατώτερόν του μαέστρον, δύο καὶ τρεῖς φορὲς τὸν ἐποθοῦσαν περισσότερον. Ἦρχισε λοιπὸν ὑπόκωφος κατακραυγὴ κατὰ τοῦ Προεδρείου τῆς Μαντζάρου, τὸ ὁποῖον εἶχε διώξῃ τὸν Λιναρᾶ των, καὶ μάλιστα κατὰ τοῦ προέδρου Κωστογιάννη. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ Προεδρεῖο καὶ κυρίως ὁ ἴδιος ὁ Κωστογιάννης ὁ φιλομουσικός οὐχὶ ὀλιγώτερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἠσθάνετο τὴν ἔλλειψιν τοῦ ἀγαπητοῦ μαέστρου: « Ἀσχημα, πολὺ ἄσχημα ἀποφασίσανε νὰ τὸν διώξουν· τώρα μὲ τὸν καιρὸ καταλαβαίνουν τὴν ἀδικίαν ποὺ κάμανε ὅχι τόσο στὸ Λιναρᾶ ὅσο ὡς αὐτοὺς τοὺς ἴδιους· ποῦ νᾶκούσουνε πιά τέλεια μουσικὴ σὰν τὴ δική του! Τὶ διάλοιο πάθανε καὶ τὸν διώξαν; Δὲν τὸν εἴξεραν τὶ ἰδιότροπος ἦταν; Γίνεται μαέστρος καλὸς χωρὶς καπρίτσια; Ἐπειδὴ τοῦ μπῆκε ἡ μανία νὰ τάχῃ μὲ τὸ σιὸρ Τζώρτζη μας, χύθηκε ὁ κόσμος, ἀδελφέ; Ἐπρεπε νὰ γελᾶνε μὲ τὸ παιδιαρίσιο ἀντιθεοτοκικὸ φανατισμὸ του καὶ ὅχι νὰ θυμώσουν! Ὅριστε τώρα τὶ παθαίνουν! Ἐχουν δύο χρόνια νᾶκούσουν ἔξοχῃ μουσικὴ — καί, ὅλα καὶ ὅλα, μὰ, νὰ σοῦ πῶ, ὁ Κορφιάτης εἶναι φανατικὸς πρῶτα-πρῶτα γιὰ καλὴ μουσικὴ, καὶ ἔπειτα γιὰ τὰ πολιτικὰ κόμματα... Ἐ! τί λέτε, μορὲς παιδιὰ, κάνουμε τὰδύνατα δυνατὰ νὰ ξανάλθῃ ὁ Λιναρᾶς μας; Νὰ ξανάλθῃ; Μακάρι νᾶθελε! μὰ πολὺ φοβούμαστε πὼς ἀπὸ τὸ ἄχτι του γιὰ τὸν διώξαμε θὰ προτιμήσῃ νὰ σκάσῃ καλύτερα παρὰ νὰ ξαναδῇ τὰ μοῦτρά μας!.. Μολαταῦτα δὲν θὰ κάμουν· ἄσχημα νὰ τὸν ψαρῆσουμε, καὶ ὁ καλύτερός μας γι' αὐτὴ τὴ δουλειὰ εἶναι ὁ ξάδελφός του, ὁ κύρ Ντάσκας... Ἐμπρός, μορὲς παιδιὰ, πολιτικὴ χρειάζεται μὲ τὸ μαέστρο μας καὶ θὰ τὸν καταφέρουμε στὸ ὕστερο—ἔτσι νὰ δώσῃ ὁ θεός! »

Τοιοῦτοτρόπως οἱ Κερκυραῖοι, ποθοῦντες ἀνυπόμονα πλέον τὸν ἀγαπητὸν μαέστρον, ἤρχισαν διπλωματικώτατα νὰ ἐργάζονται διὰ νὰ τὸν ἐπανακτήσουν, καὶ ὁ κύρ Ντάσκας, τὸν ὁποῖον ἐξέλεξαν ὡς μεσάζον πρόσωπον, ἦτο πράγματι ὁ καταλληλότερος. Συγγενὴς στενὸς τοῦ Λιναρᾶ, ἦτο καὶ ἀχώριστος φίλος του συγχρόνως, καὶ εἶχε κατορθώσει νὰ τοῦ πάρῃ τὸν ἀέρα μὲ μίαν ἀποτομότητα ἐπίπλαστην περὶ εἶχε ὁσάκις

ἐσυζητοῦσε μαζί του μουσικὰ ζητήματα. Σχεδὸν πάντα εὑρίσκει ἐλλείψεις εἰς τὴν μουσικὴν τοῦ Λιναρᾶ, πρᾶγμα διὰ τὸ ὁποῖον ὁ μαέστρος, ἂν καὶ ἐγίνετο θηρίο ἐναντίον του πρὸς στιγμὴν, τὸν ἀγαποῦσε καὶ τὸν ἐκτιμοῦσε βαθύτατα προσπαθῶν μὲ πάντα τρόπον νὰ τελειοποιήσῃ τὴν μουσικὴν του διὰ νᾶκούσῃ τὸν Ντάσκα μὴ φορὰ τέλος πάντων νὰ τοῦ πῇ: « Αὐτὸ ποὺ ἔπαιξες ἦταν τέλειο! » Ἀλλ' ὁ Ντάσκας, δύσκολο ὑποκείμενο, δὲν τοῦ τὸ ἔλεγε ποτέ, καὶ τοῦ ἐνέπνεε πάντα ἕνα ἀόριστον φόβον καὶ ἕνα σέβας ἀκατανόητον. Ὁ Λιναρᾶς, μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του ἐκ Κερκυρας, μόνον μαζί του εἶχε ἀλληλογραφίαν, διὰ οἰκογενειακὰς ὑποθέσεις δῆθεν, ἀλλὰ πράγματι ἀπὸ ἀκατανίκητον πόθον νὰ γνωρίξῃ, μολονότι ἔδειχνε παντελεῖ ἀδιαφορίαν, ἀκόμη καὶ ἐὰν πετοῦν μῦγες εἰς τὴν ἀγαπημένην πατρίδα του. Ἡ ἀλήθεια ὁμως εἶναι ὅτι καὶ ὁ Ντάσκας βαρύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον ὑπέφερε διὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ Λιναρᾶ, καὶ μόνον τώρα ἔδειχνε πόσον ἐθαύμαζε εἰλικρινῶς τὸ ἐξαιρετικὸ μουσικὸ του ἔργον. Καὶ ὁ μαέστρος λοιπὸν διπλᾶ καὶ τριδύπλᾳ ἐλάτρευε τὸν συγγενὴ τοῦ αὐτοῦ, ἀπὸ τὸν ὁποῖον δὲν ἐφαντάζετο ποτὲ τόσῃν ἀφοσίωσιν καὶ λατρείᾳ μέσα εἰς τὴν ἔξορίαν του ἐκείνην ποὺ τοῦ ἐστοίχιζε τόσες πίκρες, τόσους καὶ μόνους καὶ ἴσως-ἴσως καὶ τὴν ζωὴν του ἀκόμη. Τὰ γράμματα τοῦ Λιναρᾶ πρὸς τὸν Ντάσκαν εἰς τὴν ἀρχὴν ἦσαν ψυχρά, σύντομα, ἀπότομα· ὅσον ὁμως ὁ χρόνος ἐπερνοῦσε τόσον ἐγίνοντο αἰσθηματικώτερα καὶ ἐξεχέλιζαν ἀπὸ περιπαθῆ μελαγχολίαν καὶ κακῶς ὑποκρυπτομένην νοσταλγίαν τῆς ψυχῆς του πρὸς τὸ ποθητὸ νησί. Ἀλλὰ ὅλο τὸ ἐρωτικὸ του πάθος πρὸς τὴν Κέρκυραν ἔχυσε ὁ Λιναρᾶς, ὅταν ὁ Ντάσκας τοῦ ἔγραψε ὅτι οἱ Κορφιάτες λαχταροῦν τὸν μαέστρο των καί, ἂν θέλῃ νὰ ξανάλθῃ, ἡ Μαντζάρου εἶναι εἰς τὴν διάθεσίν του, εἰς τὴν ἐξουσίαν του, εἰς τὴν ἀπολυταρχίαν του:

« Ξάδελφε, τοῦ ἔγραφε πολιτικώτατα ὁ συνεννοημένος μὲ τὸ Προεδρεῖον τῆς Ἐταιρείας Ντάσκας, θὰ σοῦ ξεμυστηθευθῶ καί, ἔτσι γιὰ νὰ σκάσῃς στὰ γέλοια. Ὁ σιὸρ Κωστογιάννης σου, ὁ ψωροθεοτοκικός, καὶ τὸ Προεδρεῖόν του καὶ τὰ μέλη τῆς Μαντζάρου καὶ οἱ Κορφιάτες ὅλοι, ἀκόμη καὶ τὸ συγγενολόγι τοῦ σιὸρ Τζώρτζη—

μωρὲ Κορφιάτης ἀφιλόμουσος! θεὸς χωρέσ' τὰ πεθαμένα σου πού τὸν πολέμησες! — κοντεύουν ὅλοι πέρα καὶ πέρα νὰ γίνουν ἀντιθεοτοκικοὶ γιὰ τὸ χατίρι σου! Ὅσο περνάει ὁ χρόνος, τόσο σὲ ποθοῦν καὶ σ' ὀνειρεύονται καὶ δὲν ξέρουν τί νὰ κάμουν γιὰ νὰ ξανάλθης! Βέβαια, μ' αὐτὴν τὴν ὀρεξὶ νὰ μένουν! Νὰ ξανάλθης! Σὲ σκοτώνω καλύτερα! Ἄφησέ τους νὰ σκάζουν, τὰ χάριστα τέρατα! Τὸ μεγάλο κακὸ γιὰ μένα εἶναι πού σκάζω κ' ἐγὼ χειρότερά των, γιατί, ξάδελφέ μου, — πῶς νὰ σοῦ τὸ πῶ; — ἐγώ, πού σὲ κατάκρινα καμμιὰ φορὰ, τώρα βλέπω τὶ μπριλάντι ἦσουν μέσα στοὺς μουσικοὺς τῶν Κορφῶν. Ἐπρεπε νὰ φύγης γιὰ νὰ καταλάβω τὴ μεγάλη σου ἀξία. Καὶ νὰ σοῦ πῶ ἓνα πρᾶμα; Καλύτερα πού ἔφυγες, γιατί ἔτσι καταλάβαινε κ' οἱ ἐχθροί σου τὶ ἔξοχος μαέστρος εἶσαι, καὶ τὸ ὄνορ σου τώρα φτάνει ὥς τὰ οὐράνια. Τώρα νάποφασίξεις νὰ ξανάλθης, γιὰ νάβλεπες τὴ ὑποδοχὴ θὰ σοῦ κάνανε! Ἡ ὑποδοχὴ πού κάμανε τοῦ σιὸρ Τζώρτζη των, ὅταν κόπιασε στὸ νησί μας σὰν πρωθυπουργός — τί μᾶς πειράζει; δὲν πᾶ νὰ γίνῃ καὶ αὐτοκράτορας! οὔτε τὸν λογαριάζουμε μπροστά σου! — θᾶναι τίποτε μπροστὰ ᾧ αὐτὴν πού θὰ κάμουν ᾧ ἐσένα! Θὰ σὲ δεχθοῦνε μὲ τὴ μουσικὴ, καὶ μόλις πατήσης τὸ πόδι σου στ' ἄγια μας χώματα — ψυχὴ μου Κέρκυρα! — θὰ σὲ βάλουν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Μαντζάρου σου καὶ θὰ τὴν διευθύνῃς ὑπερήφανα ὥς τὸ κατὰστημά της. Ἐ! τί λές; νὰ τοὺς πῶ πῶς μπορεῖ νὰ σὲ καταφέρω μὲ χίλια παρακάλια νὰ ξανάλθης; Θὰ σοῦ κάμουν ὅ,τι θέλεις. Βρίζε ὅσο θέλεις τὸ σιὸρ Τζώρτζη των· φτάνει νὰ ξανάλθης θέλουν αὐτοί· φτάνει νὰ ξανακούσουν τὴ μουσικὴ σου, ξάδελφέ μου ἀγαπημένε. Θέλεις; Θᾶναι ὁ ἐρχομός σου θρίαμβός σου ἀλησιμόνητος. Ἄχ! πόσο θέλω κ' ἐγὼ ὁ ξάδελφός μου ὁ μονάρχισος νὰ μπῇ στὴν πατρίδα του μέγας καὶ πολὺς καὶ δοξασμένος! Θᾶναι καὶ τιμὴ δική μου! Ἄν θέλῃς μάλιστα, ἐρχομαι κ' ἐγὼ ὁ ἴδιος στὸ Λαύριο καὶ σὲ πέρνω, γιατί ξέρω πόσο ντρέπεσαι καὶ δὲν τὰ καταφέρνεις σὲ τίποτε ἄλλο ἔξω ἀπὸ τὴ μουσικὴ σου.....»

Τὸ γράμμα τοῦτο τοῦ Ντάσκα ἐσυγκίνησε βαθύτατα τὸν Λιναρά. Ἐν ᾧ τὸ ἐδιάβαζε, ἄλλαζε χρώματα, ἐχειρονομοῦσε, ἐμουρμούριζε, ἐβλάστημοῦσε, ἀνεστέναζε, ἐγελοῦσε νευρικά, ἐδά-

κρυζε, ἐπήγαινε καὶ ἤρχετο, ἐκάθητο καὶ ἐσηκώνετο. Καὶ ὅταν τὸ ἐτελείωσε, ὅλη του ἡ συγκίνησις, ὅλη του ἡ ἐντύπωσις ἐκορυφώθηκε εἰς ἓνα ἱκανοποιητικώτατον ἀνασασμόν «Ἄ!» σὰν νὰ ἤθελε μὲ τὸ Ἄ! αὐτὸ νὰ βγάλῃ διὰ μιᾶς ἀπὸ τὰ πικραμένα φυλλοκάρδια του ὅλα τὰ καταραμένα βάσανα πού ὑπέφερε δύο χρόνια τώρα αὐτὸς ξέρεי πῶς! Ἐπειτα διὰ μιᾶς ἤρχισε νὰ φωνάζῃ: «Μασκαράδες, τώρα μὲ θυμόσαστε ἔ; Τώρα θὰ σᾶς δείξω κ' ἐγώ! τώρα, μωρὲ μασκαράδες!» Καὶ ὀρμητικὸς καὶ ἐξημμένος ἐκάθησε νάπαντήσῃ εἰς τὸ γράμμα τοῦ ἐξαδέλφου του εὐθύς-εὐθύς. Καὶ ὅλο ἀρχινοῦσε νὰ τοῦ γράφῃ, καὶ ὅλο ἔσχιζε τὰ χαρτιά μόλις ἔγραφε ὀλίγας γραμμὰς. Καὶ μόλις ἔσχιζε τὸ ἓνα χαρτί, ἐξαναδιάβαζε τὸ προσφιλέστατο γράμμα τοῦ Ντάσκα, καὶ πάλιν εὐθύς ἤρχιζε νὰ συντάσῃ τὴν ἀπάντησιν, καὶ πάλιν τὴν ἔσχιζε εἰς τὸ μέσον διὰ νὰ ξαναεπιδοθῇ εἰς τρίτην καὶ τετάρτην καὶ δεκάτην ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς του. Καὶ ὅσο τὴν ἐδιάβαζε τόσον ἐξεθύμεινε ἡ παιδικὴ ὀργὴ του κατὰ τῶν Κερκυραίων, καὶ τόσον ἀνεσταίνετο εἰς τὴν μαρμαμένην καρδιά του ἡ παλαιὰ φλογερὴ του ἀγάπη διὰ τοὺς Κορφούς του καὶ δι' αὐτοὺς τοὺς Κορφιάτες ἀκόμη. Ἦθελε νὰ τοὺς ἐκδικηθῇ, νὰ τοὺς φτύσῃ, νὰ τοὺς προσβάλλῃ θανάσιμα, ναί· ἀλλὰ ἤθελε πολὺ, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ διόλου, καὶ νὰ ξαναβρεθῇ καὶ νὰ ξαναδιασκεδάσῃ μαζί των καὶ νὰ ξαναδιευθύνῃ τὴν μουσικὴν του εἰς τὴν Σπανιάδα του καὶ εἰς τὰς λιτανείας καὶ νὰ ξανακούσῃ τὰς ἐπικρίσεις καὶ τοὺς ἐπαίνους αὐτῶν τῶν ἀχαρίστων συμπατριωτῶν του, πού τόσο τὸν ἐπύκρναν καὶ τὸν ἐπαργνώρισαν. Τέλος, μετὰ πολλὰς δοκιμὰς, εἶχε κατορθώσει νάπαντήσῃ τὰ ἐξῆς εἰς τὸν Ντάσκαν:

«Ξάδελφε, νὰ πῆς στοὺς Κορφιᾶτες σου πῶς ἐδῶ στὸ Λαύριο βρίσκομαι στὸν Παράδεισο καὶ περνῶ καλὰ καὶ ~~φ~~ερίκαλα καὶ κερδίζω ᾧ ἓνα μῆνα ὅσα κέρδιζα ᾧ ἓνα χρόνο σὰν μαέστρος στὴν ψωρομουσικὴ τους. Ὁ θεὸς μ' ἀγαποῦσε καὶ μ' ἔκαμε νὰ τὰ χαλάσω μαζί των, γιατί ἄλλοιως θὰ ~~μ~~ποφοῦσα τῆς πείνας ἀκόμη καὶ τώρα, ὅπως ψοφοῦσα ὅταν χτίκιαζα δέκα ὥρες τὴν ἡμέρα στὲς πρόβες γιὰ νὰ εὐχαριστῶ αὐτὰ τὰ χάριστα τέρατα, πού μ' ἔστειλαν ἐδῶ στὴν ἐξορία τοῦ διαόλου! Γιατί

ξάδελφέ μου, πρέπει νὰ πῶ τὸν πόνο μου ἔσένα μονάχα, καὶ σ' ἐξορκίζω ἔσ' ὅ,τι ἔχεις ἱερὸ νὰ μὴν πῆς σὲ κανένα τίποτε, γιατί δὲν θὰ σοῦ ξαναμιλήσω γιὰ ὅλον τὸν κόσμον! Ἄχ! ξάδελφέ μου, τί πρᾶμα εἶναι τοῦτος ὁ τόπος; Κορφοί μου! ἀγάπη μου, ὄνειρο τοῦ ὀνείρου μου, ἄλλος πλάστης θάπλασε σένα κι ἄλλος τοῦτο τὸ Λαύριο! Δύο χρόνια ἐδῶ, ξάδελφέ μου, ὅλο σὲ πέτρες καὶ σὲ ξεραῖλα πατῶ, κι ὅλο μοῦ φαίνεται πῶς περπατῶ ἐπάνω σὲ καμίνια ἀπὸ τὴν κόλασι. Ψυχὴ μου Κέρκυρα, στὰ μνήματά σου μέσα νὰ περπατοῦσα, πάλαι θάμουννα στὸν Παράδεισο, ἐν ᾧ ἐδῶ πέρα καὶ στὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἀκόμη, βρίσκομαι στὰ Τάρταρα τοῦ Ἄδου, ξάδελφέ μου! Ἄχ! τί ἄσχημα ποὺ ἔκαμα, ὅταν ἔφευγα, νὰ μὴν πάρω χῶμα ἀπὸ τὴν πατρίδα μου νὰ πατῶ ἐπάνω του καὶ νὰ θαρρῶ πὼς περιδιαβάζω στὸ Κανόνι μου, στὴ Γαρίτσα μου, στὸ Γαστοῦρί μου! Στείλέ μου, ἀδελφέ, ἓνα μπουνκάκι μὲ κλεισμένο ἀγέρα μέσα ἀπὸ τὴν Κέρκυρά μου νὰ τὸν ρουφήσω καὶ νὰ ναστηθοῦν τὰ φυλλοκάρδια μου! Μαράθηκα ὅλος, ξάδελφέ μου, ἔλυσσα, κέρωσα! Ἄχ! γιὰ μιὰ ὥρα μονάχα νὰ ξανάβλεπα τὴ Σπιανάδα μου, καὶ θὰ γινόμουννα καλὰ καὶ θὰ μοῦφευγε ἡ μαύρη μελαγχολία ποὺ πέτρωσε στὴν καρδιά μου καὶ μ' ὀδηγεῖ ἴσια κι ἀναυλα στὸν τάφο... Πήγαινε, ξάδελφέ μου, νὰ ζήσης, πήγαινε, νὰ χαιρετίσης ἀπὸ μέρος μου τὸ Ποντικονῆσί μου, αὐτὸ τὸ μπουκέτο ποὺ τόκοψε ὁ Πλάστης ἀνοιξιὰτικα ἀπὸ τὸν κῆπο τοῦ σπιτιοῦ του καὶ τὸ φύτεψε ἔς τὴν πατρίδα μου νὰ τὸ βλέπουν καὶ τὰ φείδια ἀκόμη καὶ νὰ στάξῃ γλυκύτερο κι ἀπὸ τὸ μέλι τὸ φαρμάκι των! Φίλησέ μου τὸ ὅλο πέρα καὶ πέρα, ἂν μπορῇς, καὶ νὰ μπῆς δίχως ἄλλο στὴν ἐκκλησοῦλά του μέσα καὶ νὰ μοῦ προσκυνήσης τὴν Ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ τοῦ πῆς γλυκὰ-γλυκὰ ἀπὸ μέρος μου πὼς ὁ μαέστρος σου ἓνα ὄνειρο ἔχει: νὰ ξανάβῃ τὴ Δευτέρα τοῦ Πάσχα νὰ τοῦ παίξῃ ὅπως τοῦπαιζε—τὸ θυμᾶσαι, μωρὲ ξάδελφε;—τόσες φορὲς—ἄχ! περασμένα χρόνια!—ὥραϊες ἀναστάσιμες μάρτυρες, καὶ τοῦ ὑπόσχομαι νὰ ναστηθῇ ἄλλη μιὰ φορὰ ἀπὸ τὴν ἐντέλεια ποὺ θὰ τὲς διευθύνω.... Μὴ ξεχάσης νὰ μοῦ χαιρετίσης καὶ τὸ φτωχὸ σήμαντρο τοῦ Ποντικο-νησιοῦ ποὺ συνώδευε, τὸ διαολεμένο, τὴ μου-

σική μου χαριτωμένα-χαριτωμένα στὴν Ἀνάστασι. Νὰ μοῦ τὸ σημάνῃς μὲ τὰ χέρια σου—ἀκοῦς;—λέγοντάς του: «Ἐχεις χαιρετίσματα ἀπὸ τὸ μαέστρο σου», καὶ γράψε μου τί θὰ σοῦ ἀποκριθῇ μὲ ραγισμένη φωνή... Κόψε μου καὶ τριαντάφυλλα καὶ μενεξέδες καὶ γαροφύλλα ἀπὸ τὸ Γαστοῦρί μου καὶ στείλέ μου τὰ νὰ τὰ μυρίζωμαι ἀκόμη καὶ ξερὰ καὶ νὰ μοσχοβολοῦν τὰ μαῦρα φυλλοκάρδια μου, γιατί ἐδῶ πέρα, ξάδελφέ μου, ὥς καὶ τὰ ἡμερὰ λουλούδια των μοῦ βρωμαῖνε... Βλέπεις, ἀδελφέ μου, μὲ πόσον πόνο σοῦ ἀνοιξα τὴν καρδιά μου, μὰ κύτταξε καλὰ, σοῦ τὸ ξαναγράφω, νὰ μὴν πῆς σὲ κανένα Κορφιᾶτη τίποτε, γιατί, μὰ τὸν Ἅγιο καὶ μὰ τὸ νομα τῆς πατρίδας μου, δὲν θὰ σοῦ μιλήσω ἄλλη φορὰ γιὰ ὅλο τὸν κόσμον... Νὰ λὲς ἔσ' ὅλους πὼς εἶμαι στὸν Παράδεισο μέσα σὲ τούτην ἐδῶ τὴν Κόλασι νὰ τοὺς λές, ἔτσι γιὰ νὰ σκάζουνε, πὼς οἱ Λαυριῶτες καταλαβαίνουνε καλύτερά των μουσική, ἀφ' οὗ μὲ χειροκροτοῦν ἀκόμη κι ὅταν τοὺς παίζω τὴ μάρτσια ποὺ ἔπαιξα γιὰ τὴ δοξολογία αὐτουνοῦ τοῦ Ψωροκόντε σας, ποὺ γίνηκε καὶ πρωθυπουργὸς κι ὅλα, γιὰ νὰ ρεζιλέψῃ τοὺς Κορφιᾶτές μου... Ἄχ! καὶ νὰ ξαναρχόμουννα, ἔτσι ἀπὸ πείσμα, στὴν πατρίδα μου, νὰ τοὺς ξανάπαιξα μουσική, ποὺ νὰ τοὺς τρέλλαينا ἀπὸ τὴν ἐντέλεια! Νάτε, μωρές, θὰ τοὺς ἔλεγα, νάτε, χορτάστε Βέρδη, Μπετόβεν, Βάγνερ ἀπὸ τὰ χέρια μου, ἀχάριστα τέρατα! Ἄχ! κ' ἐδῶ δὲν μὲ χειροκροτοῦν; δὲν μὲ ἀποθεώνουν μὲ τὰ μπράβο των; Τὶ τὰ θέλεις! Μοῦ φαίνεται πὼς μὲ σφουρίζουν, πὼς μὲ ξεθεώνουν μὲ τὰ γιοῦχια των! Ἄχ! ἂς ξανάκονα ἓνα «μπράβο, μαέστρε» ἀπὸ τοὺς Κορφιᾶτές μου—διάολος μέσα τους!—κι ἂς πέθαινα ἔπειτα, κι ἂς πέθαινα, ξάδελφέ μου... Εἶν' ἀλήθεια, πὼς μὲ γυρεύουν; πὼς μὲ ποθοῦν; Ψέμματα μοῦ γράφεις, πονηρέ! Τὶ ἀνάγκη μ' ἔχουν; Οὔτε τοὺς ἔχω, οὔτε μ' ἔχουν! Ἄς πεθάνω καλύτερα ἐδῶ ἢ σ' ἄλλο κ' εὐτυχισμένος! Τὶ νὰ τὴν κάμω τὴ Σπιανάδα σας καὶ τὰ Ποντικονῆσια σας; Καλύτερα ἐδῶ! καλύτερα ἐδῶ!.... Ἄχ! ψυχὴ μου, Κέρκυρα, καμάρι μου, ὄνειρο τοῦ ὀνείρου μου, γειά σου! γειά σου!... Καλύτερα ἐδῶ, ξάδελφέ μου, καλύτερα ἐδῶ! Ἄχ!...» Καὶ ἐτελείωνε ἔτσι ἀκατάστατα καὶ ἀπότομα τὸ περιπαθὲς γράμμα τοῦ ἀγαπητοῦ μαέστρου βρεγμένο μὲ θερμὰ δά-

κρυα εἰς ὅλα του τὰ φύλλα, δάκρυα, πὺν ἔστα-
ζαν ἀδιάκοπα, ἐν ᾧ τὸ ἔγραφε, ἀπὸ τὴν νο-
σταλγοῦσαν ψυχὴν του.

Ὁ Ντάσκας, ὅταν τὸ ἐδιάβαζε ἔκλαιε σάν
μωρὸ παιδί, καὶ ὅταν τὸ ξαναδιάβασε καὶ εἰς
τὸ Προεδρεῖο τῆς «Μαντζάρου», ἐκατασυνγι-
νήθηκε καὶ τοῦτο, καὶ ὅλους τοὺς ἔπιασε ἀκα-
τάσχετη πᾶ ἐπιθυμία νὰ ξαναφέρουν τὸ συντο-
μώτερο τὸν μαέστρον ὅπως-ὅπως. Ἀπεφασίσθη
λοιπὸν νὰ στείλουν τὸν ἐξάδελφόν του εἰς
τὸ Λαύριο χωρὶς νὰ προειδοποιηθῇ ὁ Λι-
ναράς. Ὁ Ντάσκας ἐφρόντισε, προτοῦ νὰ φύγῃ,
νὰ γεμίσῃ σοβαρὰ-σοβαρὰ ἓνα σακκουλάκι μὲ
χῶμα ἀπὸ τὴν Σπανιάδα τῆς Κερκύρας κ' ἓνα
μπουκαλάκι μ' εὐωδιασμένον ἀέρα ἀπὸ τὸ Πον-
τικονῆσι, καὶ εἰς ἓνα φάκελλο ἔκρυψε τριαντά-
φυλλα καὶ μενεξέδες καὶ γαρούφαλλα ἀπὸ τὸ
Γαστοῦρι, καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὸ Λαύριον ἐφω-
διασμένος καὶ μὲ τὸ ἐξῆς γράμμα τοῦ Προέ-
δρου Κωστογιάννη:

« Μαέστρε μου,

ὁ κύρ Ντάσκας, ὁ ξάδελφός σου, ἐπλη-
ροφόρησε τὸ Προεδρεῖο τῆς Μαντζάρου ὅτι
στὸ Λαύριο ζῆς βασιλικὰ, κ' εὐχαριστηθήκαμε
πολὺ γιὰ τὴν ὑπόληψιν πὺν σοῦ ἔχουν αὐτοῦ
πέρα. Ἐκαταλυτηθήκαμε ὅμως πὺν δὲν μπο-
ρεῖς νὰ μᾶς ξανάλθῃς στὴν Κέρκυρα, γιατί
δὲν θὰ σοῦ ἀποκρύψω, μαέστρε μου, πὺς, ἀφ'
ὅτου μᾶς ἔφυγες, δὲν καταλαβαίνουμε μουσικὴ
στὸ νησί μας. Εἰς τὲς λιτανεῖς τοῦ Ἀγίου
μας ὅλα τὰ μάτια τῶν θαναμαστῶν σου τοῦ

κάκου ζητοῦν νὰ ξεκρίνουν τὴν μπακέττα σου νὰ
διευθύνῃ ἐκεῖνες τὲς ἀλησμόνητες μάρτιες
σου. Εἰς τὴ Σπανιάδα τὸ καλοκαῖρι πόσες φο-
ρὲς λέμε μεταξύ μας οἱ Κορφιᾶτες: «Καὶ μένε
μαέστρε, πὺ εἶσαι»; Ἄ! μαέστρε μου, καὶ ἂν
ξαναρχόσουνε, θάτανε σωστὸ πανηγύρι ὁ ἐρ-
χομός σου! Ἄν φοβάσαι μάλιστα μὴ τυχὸν
τὰ ξαναβροῦμε γιὰ τὸ σιὸρ Τζώρτζη—μὴ φο-
βάσαι διόλου! Ψάλλε του ὅ,τι θέλεις—νὰ σοῦ
πῶ τᾶξίζει στὸ ὕστερο, καὶ ἂς εἶναι καὶ συγ-
γενής μου, γιατί ἡ ἀλήθεια μία εἶναι: μπορεῖ
νᾶναι, δὲν σοῦ λέω, καλὸς διπλωμάτης γιὰ τὸ
Ρωμέικο, μὰ δὲν ἔπρεπε νὰ μᾶς διαλύσῃ τὴ στρα-
τιωτικὴ μουσικὴ—καὶ ἂς λέῃ ὅσο θέλει πὺς αὐτὸς
δὲν φταίει! Σὲ βεβαιώνω ὅμως πὺς εἶναι κα-
ταλυτημένος κ' ἡ ἀφεντιά του—καὶ ἂς μὴ τὸ λέῃ!
—γιατὶ τόσο σ' ἐπύκρανε, ἔσένα, πὺ ἀπὸ μικρὸ
παιδί σὲ γνωρίζει καὶ πὺν ὑποστήριξες πάντα
τὸ κόμμα του! Ἄς εἶναι ὅμως, μαέστρε μου,
περασμένα—ξεχασμένα! Τώρα ἓνα κ' ἓνα κά-
νουν δύο: θέλεις νὰ μᾶς ξανάλθῃς; Ἐχω πλη-
ροεπουσιότητα ἀπὸ τὴν Ἑταιρεία μας νὰ σοῦ
τὸ προτείνω. Ἐλα, μαέστρε μου, νὰ ξαναχαρῆς
ἐδῶ πέρα τὲς εὐμορφίαις τῆς πατρίδας μας, νὰ
ξαναανιώσῃς καὶ σύ, νὰ ξανανοιώσουμε κ' ἐμεῖς
μουσικὴ, νὰ σὲ χειροκροτοῦμε καὶ νὰ σοῦ φω-
νάσουμε ἀπὸ τὰ φυλλοκάρδια μας: «μπράβο,
μαέστρε, μπράβο»! Τὴν ἡμέρα πὺν θᾶλθῃς, ὅλη
ἡ Κέρκυρα θὰ σὲ ὑποδεχθῇ! Ἐλα! Ἐλα, καὶ
καλὲς ἀντάμωσες».

(Ἐπεται τὸ τέλος)

ΙΩ. Α. ΓΚΙΚΑΣ

